

ÇİFTÇİ, Sait Emre, “11. Yüzyılda Anadolu’nun Kaybı Aile Antroponimisinde İzler Bıraktı Mı?” *Ortaçağ Araştırmaları Dergisi*, IV/1, Haziran 2021, s. 126-132.

Makale Türü: Tarih Çeviri

DOI No:

Geliş Tarihi / Received: 10 Kasım/November 2020
Online Yayın: 26 Haziran 2021

Kabul Tarihi / Accepted: 18 Nisan/April 2020
Published Online: 26 June 2021

11. Yüzyılda Anadolu’nun Kaybı Aile Antroponimisinde İzler Bıraktı Mı?*

Did the Loss of Anatolia in the 11th Century Leave a Trace in Family Names?

Sait Emre ÇİFTÇİ^{1*}

¹ Arş. Gör., Bitlis Eren Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, BİTLİS.

* saitemreciftci@gmail.com

+ORCID: 0000-0002-2685-1714

* Jean-Claude Cheynet, La perte de l’Asie Mineure au xie siècle a-t-elle laissé des traces dans l’anthroponymie familiale?, *Studies in Byzantine Sigillography*, Volume 12. Berlin, De Gruyter, Boston, 2016, s. 1-12 künyeli eserden çevrilmiştir.

Anadolu 11. yüzyılın ikinci yarısında Selçuklu Türkleri tarafından fethedildi. 1081'de Anadolu'nun büyük kısmı artık imparatorun doğrudan kontrolü altında olmayıp Türk öncü birlikleri Konstantinopolis'in karşısında, İstanbul Boğazı üzerinde kamp kurmuşlardı. Bu fetih önemli nüfus hareketlerine neden olmuştur. Konu hakkında birkaç anlatıya ve belgesel kaynağın ifadesine sahibiz. Bizans toplumunun her tabakasından insanlar bu ilerleyişten kaçtılar. Çok sayıda taşralı, kuşkusuz pek çok köylü, Konstantinopolis'e iltica etti. Bu göçmenlerle dolup taşan başkent, VII. Mikhael döneminde işesini sağlamak konusunda ciddi güçlükler yaşadı.¹ Kimse Strobilos'tan metruk Patmos adasına sürülen, Patmoslu keşiş Christodoulos'un seyahatlerini görmezden gelemez.² Gelecekte patriklik makamına çıkacak olan Pisidyalı Antakya'sı (Yalvaç) kökenli III. Nikolaos Grammatikos, Türk ilerleyişinden dolayı, Kapadokya'daki Caesarea (Kayseri) yakınında inzivaya çekildiği manastırdan kaçmıştı. Mouzillon'un patrik Nikolaos'a ithaf ettiği methiye bu olayı çarpıcı bir şekilde tanımlar: *Bu, kısa bir zaman aralığından sonra toprakların Persler tarafından istilasıydı. Yabancı bir ateşten oluşan yeni bir tür ateş sütunu onları, yarı Kenanlıları, bize karşı yöneltti, günahlarımızın yerden gökyüzünün tepesine dek yükselttiği bir ateş; Bunlar yıkılmış kiliseler, katledilen insanlar, yeryüzü mağaralarına ve vadilere akınlardı.*³ Athos manastırındaki arşivler, Komnenoslar ile akrabaları Melissenoslar ve Bourtzeslerden başlayarak, mülklerine el konmuş, Anadolu'nun pek çok soylusunun gelişine tanıklık etmiştir.⁴ Türk tehdidi her yerde eş zamanlı olarak kendini hissettirmemiştir. Bu öncelikle en doğudaki eyaletleri ilgilendirmiştir. 1022'den sonra Senekerim'in Vaşpurakan'dan taşınması, nüfusun yer değiştirmesinin nedenleri karmaşık olsa da ve sadece ilk Türk gruplarının ilerlemesiyle bağlantılı olmasa da, şüphesiz daha erken bir örnek oluşturmaktadır. Daha sonra, onun ardılları Komnenosların egemenliği altına girecekleri Batıya yerleştiler.⁵ Aslında en doğudaki eyaletler 1060'lı yılların öncesinde kalıcı olarak işgal edilmemişti ancak Romanos Diogenes'in ilk amacı arkasında güvenli bir üs kurmak için yeni den zapt etmek olduğundan, 1071'den hemen önce büyük Malazgirt kalesi Türklerin eline geçti.⁶ Kapadokya'daki Caesarea (Kayseri) ertesi yılın başında düşman kuvvetleri tarafından tehdit edildiği sırada, Malazgirt mağlubiyetinin ardından Orta Anadolu eyaletleri aşamalı olarak Türklerin kontrolüne girdi. Batı Anadolu I. Alexios Komnenos'un 1081'de iktidara gelmesinden önce bile işgal edildi. Buna rağmen Anadolu'nun fethi sistematik olarak gerçekleşmedi; bazı eyaletler ve kaleler bir süre Türklerin saldırılarından kendilerini koruyabildiler.⁷ VII. Mikhael Doukas döneminde Theodosiopolis (Erzurum), bir Bizans subayı olan Gregorios Pakourianos⁸ tarafından hâlâ savunulmaktaydı ve Kars şehri, birkaç yıl süren Türk egemenliğine ve Gürcülerin burayı

yeniden fethetmesinden sonra geçici olarak İmparator Alexios Komnenos'un⁹ kontrolü altına girdi. Böylece Türk ilerleyişinin neden olduğu göç, X. Konstantinos döneminden itibaren başladı. Prosopografi (biyografi yazımı), bu fenomeni tanımlamanın ayrıcalıklı bir yolu olabilir. Kullanılan isimlerin sayısı, 11. yüzyıl boyunca arttı. Bu isimler sonraki iki yüzyılda gelişecek şekilde 8. yüzyılın başlarında ortaya çıkmaya başlamışlardı.¹⁰ Triphyllios, Xylinites, Monomakhos, Phocas, Doukas, Argyros, Skleros vb. en eski isimler nadiren yer isimlerine dayanıyordu.

En eskileri olan Chaldos ile Lekapenos hariç, 10. yüzyılın ikinci yarısında bilinen: Taronites, Chersonites ya da Dalassenos aile isimleri, yer isimlerine dayanan ilk isimlerdir. Etnik olarak görülebilecek Chaldos dışında, bu isimlerin neredeyse tamamı bir eyaletin adından ziyade bir kasaba veya bölgenin adından gelmekteydi. 11. yüzyılda kullanılan bu isimler yeni bir fenomen olup aristokrat aileler için çok sık ve neredeyse sistematik hale geldi; bazıları da Hagioapostolites, Hagiopropokites gibi Konstantinopolis'in semt isimlerin dayanıyordu.¹¹ Bu antroponimi gelişiminin son aşamasında, Anadolu kökenli çok sayıdaki isimle Avrupa kökenli isimler arasında, muhtemelen en azından 11. yüzyıla kadar, daha az hareketlilik yansıtan bir dengesizlik görülür. 11. yüzyıla ait mühürler, bu isimlerden bahsettiği için önceki dönemlerden çok daha zengin bilgiler sunmaktadır. Öyleyse, bu malzeme sayesinde, başkente ve Balkanlar'a yönelik bu geri çekilme hareketinin izini sürmek mümkün müdür? Sigillografının (mühür bilimi) katkısının sınırlarını aklımızda tutmalıyız. Mühürler, sundukları verileri özel bir zamandan bahsedene belge ya da anlatsal bir kaynakça ile onaylanmadığı zaman kural gereği çeyrek yüzyıldan daha az bir kronolojik sapmayla belli bir döneme yerleştirilebilirler. Ayrıca, bir ismin mühür üzerine kazınmış olması, o şahsın başkentte oturduğunu göstermemektedir. Philaretos Brachamios'a ait bilinen bir dizi mühür, bu subayın IV. Romanos Diogenes döneminde sonra Antiochia (Antakya) bölgesini terk etmemiş olması nedeniyle bunu çok iyi göstermektedir. Bununla birlikte, 12. yüzyılın başında hâlâ bir soy varlığını sürdürüyorsa, artık bu soyun kökeninin dayandığı eyalette oturmadığı güvenli bir şekilde varsayılabilir. Alexios Komnenos döneminde soyları ortadan kalktığından, Brachamios ailesinin durumu, bu bakış açısından örnek teşkil etmekte olup Philaretos'un soyundan gelenlerin başkente sığınmadıklarının ya da sığındırsa bile, statülerine uygun bir yer bulamadıklarının delilidir. Bildiğimiz mühürler arasında Doğu'ya özgü isimleri bulmaya çalıştık.

Pavlikanın oğlu, Tephrike (Divriği) bölgesinden bir mülteci ve Anna Komnena'nın Alexiad adlı eserinde çok iyi belgelenen Trakyalı Manicilerin önde gelen bir temsilcisi olabileceği için,

¹ Attaleiates, 162-163; Skylitzes Continuatus, s. 171.

² Bu karakter için, cf. P. Gautier, "La date de la mort de Christodoule de Patmos (mercredi 16 mars 1093)," *REB* 25 (1967) (*Mélanges Venance Grumel*), II, s. 235-238.

³ J. Darrouzès, "L'éloge de Nicolas III par Nicolas Mouzalon," *REB* 46 (1988) 39.

⁴ Cheynet, *Société*, "Les Bourtzai," 364, s. 366-367.

⁵ J.-Cl. Cheynet, "De Tziliapert à Sébastè," *SBS* 9 (2006), s. 225-226.

⁶ Attaleiates, s. 115.

⁷ J.-Cl. Cheynet, "La résistance aux Turcs en Asie Mineure entre Mantzikert et la Première Croisade," *Εὐρυχία: mélanges offerts à Hélène Ahrweiler* (Byzantina Sorbonensia 16) (Paris, 1998), s. 131-147; Cheynet, *The Byzantine Aristocracy and its Military Function* (Variorum Reprints) (Aldershot, 2006), no. XIV.

⁸ İmparatorun devlet yönetimindeki kişileri yükümlülüklerden muaf tutmak için verdiği fermanların (Les chrysobulles de décharge) yönetiminden Pakourianos Typikon'unda bahsedilmektedir. [P. Gautier, "Le typikon du sébaste Grégoire Pakourianos," *REB* 42 (1984) 127]. İmparatorun yükümlülüklerden muaf tuttuğu (chrysobulles de décharge), Mali muafiyetler verdiği (chrysobulles d'exemptions fiscales) ve bağışlar yaptığı (chrysobulles de donation) fermanlar imparatorluk fermanlarının çeşitlerini oluşturmaktadır. Bkz. Béatrice Caseau, "Un aspect de la diplomatique byzantine: les copies de documents". Société des historiens médiévistes de l'Enseignement supérieur public. *L'autorité de l'écrit au Moyen Âge (Orient-Occident) : XXXIXe Congrès de la SHMESP (Le Caire, 30 avril-5 mai 2008)*. Éditions de la Sorbonne, Paris, 2009, s. 159-173.

⁹ Alexios Komnenos'un ilk saltanat yıllarına tarihlenebilen, protonobellissimos ve Kars doux'u Georgios Alousianos'a ait mühür, yakın zamanlarda yayımlandı. [W. Seibt, "Byzantine Imperialism against Georgia in the later Xth and the XIth Centuries," *Georgian Diplomacy* 16 (2013) s. 113].

¹⁰ P. Stephenson, "A Development in Nomenclature on the Seals of the Byzantine Provincial Aristocracy in the Late Tenth Century," *REB* 52 (1994), s. 187-211.

¹¹ J.-Cl. Cheynet, "Les noms des fonctionnaires civils appartenant aux familles de Constantinople durant les 11e et 12e siècles d'après la sigillographie," *First International Sevgi Gönül Byzantine Studies Symposium* (Istanbul, 2010), s. 164-177.

Paulikianopoulos gibi bazı şahıs isimleri ortadan kalktı. Esas olarak bir toponomiye dayanan isimleri gözden geçirdik, ancak bunlara Arap veya Ermeni kökenli başka isimler de eklenebilir. Bunları Anadolu bölgelerine göre, en doğudaki vilayetlerdeki, kuzeydekiler, merkezdekiler ve son olarak batı vilayetlerindeki şeklinde sınıflandırdık. Bu tablo kesinlikle kapsamlı olmayıp sadece iyi bilinen isimlerin büyük çoğunluğunu bir araya getirmektedir. Dahası, bazı isimlerin etimolojisi belirsizliğini korumaktadır.

DOĞU ANADOLU

Aniotes (Anililer). İsmi en ünlü sahibi Ani'nin eski kralı Kakikios, başkente yaptığı birkaç olası ziyaret dışında Doğu'dan ayrılmadı, Lykandos Theması doux'u* olarak yaşadı ve Anadolu'da öldü. Buna karşılık ailenin diğer üyeleri Ani'den iltica etmiş olabilirler.¹²

Antiochites (Antiochialılar). Bu isim, Antakya'dan bir kişiyi belirtir. İmparatorluk'ta, Pisidia Antiochia'sı (Yalvaç) ve Suriye Antiochia'sı (Antakya) gibi aynı adı taşıyan birkaç şehir bulunmaktadır. Suriye'deki yazıtlar, Antiochites adından sadece orijinal bir isim olarak bahsetmektedir.¹³ Bilinen en eski üyelerinden birisi, 11. yüzyılın ortalarında Anazarba'nın strategosu* olan şahıstır.¹⁴

Arbantenos. Bu isim, Gaziantep'in güneybatısındaki bulunan bir kaleden geliyor olmalıdır. Arbantenos aile ismi, 11. yüzyılın üçüncü çeyreğinde, kroniklerde ve mühürlere aynı anda ortaya çıkmaktadır. Leon, 1067'de komutasını üstlendiği bir douxluk merkezi olan Edessa (Urfa)'daydı. Urfalı Mattheos'a göre onun yöneticiliğe terfi ettirildiği; Urfa doux'u olarak tayin edildiği ve vestarches* onursal

unvanı verildiği mühürlere teyit edilmektedir. Bir patrikios* ve strategos olan Niketas, Leon'un çağdaşı olabilir.¹⁵

Baasprakanites. Cristophoros Asprakanites, muhtemelen Alexios Komnenos döneminin sonunda, ard arda protoproedros* ve protokouropalates* unvanlarına sahip oldu.¹⁶

Bempetziotes. Ailenin ismi, Antiochia ile Aleppo (Halep) arasında bulunan Membic / Hierapolis kalesinden gelmektedir. Bu soydan gelen Theodoros Bempetziotes, I. Alexios Komnenos'un döneminde bir subaydı.¹⁷

Chalintziotes. Ailenin birkaç üyesi, Petros'un oğulları hypatos* Konstantinos ve protospatharios* Symeon, 11. yüzyılın ikinci yarısına ait mühürlere sayesinde bilinmektedir.¹⁸

Chantzariotes. Bu isim, muhtemelen Trebizond metropolitliğine bağlı bir piskoposluk olan Chantzert yer isminden gelmektedir. Ailenin bir üyesi olan Mikhael, 11. yüzyılın ortalarında yaşadı.¹⁹

Charsianites. 10. yüzyılın başında VI. Leo tarafından oluşturulan Mezopotamya Themasının ilk strategosu, Charsianites isminin belgelere yansıyan en eski örneğidir.²⁰ 11. yüzyılın son çeyreğinde adı geçen Charsianitesler ailenin torunları mıydı yoksa yakın zamanda işgal edilen Charsianon'dan gelen mülteciler miydi?²¹

* Doux: Latince general "dux" anlamındaki bu kelime, ilk defa Roma imparatoru Diocletianus döneminde eyaletlerin sınırlarındaki Limitanei askerlerinin komutanları için kullanıldı. Doğu Roma imparatoru I. Anastasios ise 492'de doux şeklini alan bu unvanı, hareketli birlikler olan, Comitatuses askerlerinin komutanları için kullanmaya başladı. Roma idari sisteminin çökmesiyle doux unvanı alt bir memuriyet makamı haline geldi. Buna rağmen 10. yüzyılın ikinci yarısından başlayarak doux unvanı eski önemini tekrar kazandı ve "Doukation" denilen geniş bölgelerin askeri komutanı oldu. Alexander Khazdan, Doux, *The Oxford Dictionary of Byzantium* (Ed. A. P. Khazdan), Oxford University Press, Oxford, 1991, s. 659

¹² Bu şahıs ve Aniotes ismini taşıyan şahıslar hakkında son olarak bkz. Cheynet – Théodoridis, *Sceaux patronymiques*, nos 6 et 7.

¹³ G. Dagron – D. Feissel, *Inscriptions de Cilicie* (Travaux et mémoires du Centre d'histoire et civilisation de Byzance. Monographies 4) (Paris, 1987), 378.

* Strategos: Strategos unvanı 8. yüzyıldan ya da muhtemelen daha erken bir tarihten itibaren themalarin askeri valilerine verilen bir isimdir. Bkz. Alexander Khazdan, Strategos, *The Oxford Dictionary of Byzantium*, s. 1964

¹⁴ Wassiliou – Seibt, Bleisiegel II, no. 300; Stavrakos, *Bleisiegel*, nos 17-19. Aralarında protospatharios, epi tou manglabiou ve kastrophylax Theocharistos Antiochites'in bulunduğu, belki de köklü bir soyun en eski temsilcisi olan bir dizi aile üyesi 1050'den sonra ortaya çıkmıştır. (G. Schlumberger, "Sceaux byzantins inédits, 4e série," *REG* 13 (1900) 486, no. 187; // Fogg 2201).

* Vestarches: İlk olarak 10. yüzyıldaki Escorial Taktikon'unda yer alan bu unvan 11. yüzyılda Magistratos ve Vestes unvanlarının arasında bulunuyordu. Bu unvana sahip en ünlü kişiler; Mikhael Bourtzes, Nikephoros Melissenos, Basilakes ve geleceğin imparatorları III. Nikephoros ile IV. Romanos Diogenes'tir. Bkz. Alexander Khazdan, Vestarches, *The Oxford Dictionary of Byzantium*, s. 2162

* Patrikios: Patrikios, Roma'daki patricius unvanından gelen yüksek itibarlı bir rütbedir. İmparator I. Konstantinos tarafından, özel idari işlevi olmayan, onursal bir unvan olarak tanıtılmıştır. Zosimos'a göre patrikioslar Praetorian Prefekt makamının üzerinde bir konumdaydılar. Patrikios unvanının önemi özellikle batıda arttı. 5. yüzyılda batıdaki magister militumlar ve 8. yüzyılda Frank kralları bu unvanı kullandılar. Bkz. Alexander Khazdan, Patrikios, *The Oxford Dictionary of Byzantium*, s. 1600

¹⁵ Šandrovskaja – Seibt, nos 25 et 27.

* Protoproedros: Protoproedros ve Proedros imparatorluğun hem sivil hem de dini makamlarında kullanılan bir unvandı. Sivil idarede kullanımı 11. yüzyılda

çok yaygındı ama 12. yüzyılın ortalarından sonra kullanımdan kalktı. İlk proedroslar genellikle hadım kişilerdi. 11. yüzyılın ortalarından itibaren askeri aristokrasiden kişiler de bu unvanı almaya başladılar. Bkz. Alexander Khazdan, Protoproedros, *The Oxford Dictionary of Byzantium*, s. 1727

* Protokouropalates: Kouropalates ilk olarak, Geç Roma döneminde saraydaki inşaat ve nizamdan sorumlu olan kişiye verilen bir unvandı. Iustinianos'un II. Iustinos'u kouropalates adıyla tayin etmesi ile unvan hanedan üyeler için kullanılır hale geldi. Buna rağmen 12. yüzyılda protokouropalates unvanının getirilmesi üzerine kouropalates unvanının önemi azaldı. Bkz. Alexander Khazdan, Protokouropalates, *The Oxford Dictionary of Byzantium*, s. 1157

¹⁶ Diğer Baasprakaniteslerden bahseden a.g.e, no. 37.

¹⁷ Stavrakos, *Bleisiegel*, no. 39. Bu şahıs, protoproedros unvanını elde etti (yayınlanmamış mühür, CM, BnF 261).

* Hypatos: Hypatos adı, Konsül kelimesinin Yunanca halidir. 6. yüzyıla kadar bu unvan onursal bir nitelik kazanıp daha sonra önemini yitirdi. 7-9. yüzyıllarda orta derecede bürokratik makamlarda kullanılmaya devam etti ve 11. yüzyılda yeniden eski önemini kazanarak Protospatharios unvanının üstünde bir mevkide bulundu. Bkz. Alexander Khazdan, Hypatos, *The Oxford Dictionary of Byzantium*, s. 963-964

* Protospatharios: Protospatharios imparatorluk hiyerarşisinde yüksek bir makam olup ilk spatharios anlamındadır. Bu yüksek makam genellikle Doğu Roma senato üyelerine verilir. 10. yüzyıla doğru ise çoğunlukla thema komutanlarına verilen bir unvan hale geldi. 11. yüzyılda ise önemini yitirdi. Bkz. Alexander Khazdan, Protospatharios, *The Oxford Dictionary of Byzantium*, s. 1748

¹⁸ Theodoridis koleksiyonundaki mühürlere sayesinde ailenin birkaç üyesi bilinmektedir: Cheynet – Théodoridis, *Sceaux patronymiques*, nos 45, 46, 47. Tripolis (Trablusşam) Kontluğu'nda, Alexios Komnenos'un bir elçisi de bu adı taşıyordu. [*Annae Comnenae Alexias. Pars prior, Prolegomena et textus*, éd. D. R. Reinsch ve A. Kambylis (CFHB. Series Berolinensis 40/1) (Berlin – New York, 2001), XI, 8, 5, 348].

¹⁹ Šandrovskaja – Seibt, no. 59 et Cheynet – Theodoridis, *Sceaux patronymiques*, no. 49.

²⁰ *De adm. imp.*, 238, § 50.

²¹ 1080'de Konstantinos Charsianites'in bağ evi (*Lavra* I, no. 40, s. 225) Anna Dalassenos'nin adamı Eustathios Charsianites (*Βυζαντινὰ ἔγγραφα τῆς μονῆς Πάτριου. Β', Δημοσίον λειτουργῶν*, éd. M. Nystazopoulou-Pelekidou (Athènes, 1980), no. 52 (1089) et commentaire, 64); ve Šandrovskaja - Seibt'teki diğer tüm referanslar, no. 60.

Chortzianos. Chortzina, doğu sınırındaki küçük Ermeni themalarından birisiydi. Bilinen tek Chortzianos mührü 1100'lerin sonuna tarihlenmektedir.²²

Diabatenos. Ailenin üyesi olan ve 1071'de Alp Arslan'ın yakınında bulunan elçi Leon, sultanın kaçtığını Romanos Diogenes'e haber veren şahıstır.²³

Edessenos. İsmi kökeni hakkında Mezopotamya'daki Edessa ile Makedonya'daki Edessa arasında tereddüt edilebilir, ancak Edessenoslar Doğu ile bağlantılı görünmektedir.

İberopoulos. Bu aileden *dishypatos** unvanlı bir İberopoulos, 11. yüzyılın son çeyreğinde yaşadı.²⁴

Kelitzeniotes. Bu ailenin bir üyesi olan *anthypatos* Basileios'un mevcudiyeti, 11. yüzyılın ikinci yarısında belgelenmiştir.²⁵

Kordyles. Bu ismin Lazika yakınlarında bulunan Kordyla'daki Pontus köyüyle bağlantılı olduğu söylenmektedir.²⁶ Mikhael Kordyles, muhtemelen 11. yüzyılın ikinci çeyreğinde protospatharios onursal unvanını taşıyan bir Scholai *topoteretes**iydi.²⁷

Mesopotamites. Bu isim, açıkça Mezopotamya ile bağlantılıdır, ancak aynı ismi taşıyan doğu temasından olduğu kesin değildir.²⁸

Romanopolites. Bu isim, Romanos Lekapenos²⁹ tarafından imparatorluğa ilhak edilen ve Yukarı Mezopotamya'da bulunan Romanoupolis kentinden türemiş olabilir. Bu 11. yüzyılın üçüncü çeyreğine kadar uzanan, *dishypatos* ve *strategos* olan Konstantinos'a ait mühür tarafından tasdik edilmektedir.³⁰

Taronites. Taronitesler 10. yüzyılın ortalarından itibaren imparatorluk adına savaştılar, ancak, Chaldia bölgesiyle bağlarını sürdürmelerine rağmen, 11. yüzyılın ikinci yarısından başlayarak sık sık Konstantinopolis'te ikamet ettiler.

KUZEY ANADOLU

Amaseianos. Paflagonyalı bu aile, Theodoros'un yöneticilik görevini üstlendiği 11. yüzyılın sonundan önce Konstantinopolis'e yerleşmiş görünmemektedir.³¹

Amastris. Bu isme sadece, Alexios Komnenos döneminde aktif bir şahıs olan, protonobelissimos* onursal unvanına sahip Mikhael Amastris'in mührü üzerinde rastlanmaktadır.³²

Armeniakos. Bu aileden gelen Leon ve Mikhael, 1070 ila 1100 yılları arasına tarihlenen bir mühür üzerinde, *vestes** unvanıyla karşımıza çıkmaktadır.³³

Dokeianos. Bu aileden Mikhael, 1050'de öldüğü İtalya'da ve Balkanlar'da komutanlık yaptı. Mikhael, aynı zamanda bu soyun ön plana çıkan ilk üyesi gibi görünmektedir.³⁴

Euchaïtenos. Bu soydan gelen Basileios, 11. yüzyılın ortalarına tarihlenen bir mühür üzerinde protospatharios unvanıyla ortaya çıkmaktadır.³⁵

İonopolites. Bu isim, Paflagonya'daki İonopolis'ten (İnebolu) gelmekte olup sadece 12. yüzyılın sonunda bilinmektedir.³⁶

Kastamonites. Bu geniş aile, Komnenosların ön plana çıkmasından kısa bir süre sonra ortaya çıkmıştır. Onlardan olan Theodoros Kastamonites, 11. yüzyılın ilk yarısında protospatharios unvanına sahiptir.³⁷ Bununla birlikte, ailenin faaliyetleri yüzyılın sonunda ve sonraki yıllarda önemli ölçüde gelişmiştir.

Koloneiates. Aile üyelerinden birisi olan İoannes Koloniaties'in, 1070-1100 yıllarına tarihlenen ve bir müzayedede satılan mühründe proedros unvanı görülmektedir.³⁸

Sinopites. Bu aileden birisi olan "*Mystikos*" Eustathios, 12. yüzyılın ortalarında yaşamıştır.³⁹

²² Oikonomidès, *Listes*, 267 ve 359; Al.-K. Wassiliou, "Einige bisher unbekannte Namen auf Byzantinischen Siegeln," *SBS* 9 (2006) 71, no. 3; Ead., *Corpus I*, no. 500.

²³ Vestarches Leon Dabatenos, Romanos Diogenes'i Alparslan'ın ordusunun hareketleri konusunda yanıltmıştı. [*Nicephori Bryennii historiarum libri quattuor*, éd. P. Gautier (CFHB. Series Bruxellensis 9) (Bruxelles, 1975), 109]. Christophoros'a ait bir mühür, yayıncısı tarafından 9-10. yüzyıllara tarihlenmektedir. (Stavrakos, *Bleisiegel*, no. 62) Bu tarihleme olası görünmemektedir. Çok kaba bir yazısı olduğundan hiç ipucu vermemektedir. Öte yandan metnin formülasyonu 11. yüzyılın ikinci yarısında bir tarihe işaret etmektedir.

* Dishypatos: İlk defa 9. yüzyılın başında kullanılan bu unvan 11. yüzyılda sıklıkla yargıçlara verilmiştir: Bkz. Alexander Khazdan, *Dishypatos*, *The Oxford Dictionary of Byzantium*, s. 638.

²⁴ Seibt, *Bleisiegel*, no. 110.

²⁵ Cheynet – Théodoridis, *Sceaux patronymiques*, no. 103.

²⁶ A. Bryer – D. Winfield, *The Byzantine Monuments and Topography of the Pontos* (Dumbarton Oaks Studies 20) (Washington, DC, 1985), s. 332.

* Topoteretes: Bu unvan ilk olarak 5-6. yüzyıllarda Mısır'daki *doux*'un vekili olarak kullanılmış, 9-10. yüzyıllarda ise Tagmata, Thema ya da donanma komutanlarının teğmeni anlamını kazanmıştır: Bkz. Alexander Khazdan, *Topoteretes*, *The Oxford Dictionary of Byzantium*, s. 2095

²⁷ Jordanov, *Corpus II*, no. 362, a.g.e'den alınan, *Corpus III*, no. 1020.

²⁸ İoannes Mezopotamites proedros unvanına sahipti. (Laurent, *Vatican*, no. 61). Aile ve kökenleri hakkında, krs. Seibt, *Bleisiegel*, no. 120; Stavrakos, *Bleisiegel*, no. 175.

²⁹ Oikonomidès, *Listes*, s. 359.

³⁰ Yayınlanmamış mühür Zacos (BnF), no. 440.

³¹ Stavrakos, *Bleisiegel*, no. 65. I. Jordanov, *Corpus II*, no. 33 et 34, mührüde bahsedilen Amaseianos ailesi üyelerinin listesini vermektedir.

* Protonobelissimos: Protonobelissimos, Nobelissimos gibi hanedan üyeleri için kullanılan bir takma addir. Nobelissimos ilk defa I. Konstantinos tarafından aile üyelerine takma ad olarak verildi. Bunu Herakleios'un oğlu Martinos'a ve V. Konstantinos'un oğlu Niketas'a aynı takma adı vermesi izledi. 11. yüzyılın ortalarına kadar sadece hanedan üyeleri için kullanılan bu takma ad 11. yüzyılın sonundan itibaren üst düzey askeri komutanlara verilmeye başlandı: Bkz. Alexander Khazdan, *Protonobelissimos*, *The Oxford Dictionary of Byzantium*, s. 1490

³² Jordanov, *Corpus II*, no. 32, a.g.e'den alınan, *Corpus III*, no. 521A.

* Vestes: İlk olarak imparator I. İoannes Tzimiskes döneminde adı geçen Vestes unvanı 11. yüzyılda İsaakos Komnenos gibi önde gelen generallere verilen bir unvan oldu: Alexander Khazdan, *Vestes*, *The Oxford Dictionary of Byzantium*, s. 2162

³³ Leon : Laurent, *Corpus V/3*, 207; Michael : Cheynet vd., *Istanbul*, no. 5.246.

³⁴ Skylitzes, s. 426.

³⁵ Cheynet – Théodoridis, *Sceaux patronymiques*, no. 79.

³⁶ Choniates, s. 461, 534.

³⁷ Bu ismin kazanmış olduğu çok kapsamlı bir mühür listesi sağlayan Jordanov, *Corpus II*, no. 298-299 ve A.-K. Wassiliou-Seibt, "Die Träger des Familiennamens Kastamonites im 11. Jh. Eine prosopographisch-sigillographische Studie," *Numismatika, sfragistika i epigrafika 5* (Sofia, 2009) (*Festschrift zum 60. Geburtstag von I. Jordanov*), s. 223-233.

³⁸ Vente Gorny and Mosch 147 (6-7 mars 2006), no. 2497 [*Studies of Byzantine Sigillography*, 10 (2010), s. 162]. Mührün koşulları göz önüne alındığında, ismin doğru okunduğu tamamen kesin değildir

³⁹ Laurent, *Corpus II*, no. 125; *Seyrig*, no. 109; V. S. Šandrovskaja (ed.), *Kollekcija muzeja RAIK v Ermitaže: Katalog vystavsky* (St. Petersburg, 1994), no. 301 [*SBS* 6 (1999), s. 109]. Jordanov, *Corpus II*, no. 652A, a.g.e'den alınan, *Corpus III*, no. 740.

ORTA ANADOLU

Amorianos. Bu aileden gelen patrikiok Mikhael, 11. yüzyılın üçüncü çeyreğinde aktif görevdeydi.⁴⁰

Anatolikos. Bu aileden gelen Konstantinos, 1070 ila 1100 arasında tarihlenen bir mühür üzerinde patrikiok unvanıyla karşımıza çıkmaktadır.⁴¹

Charsianites. İsmi tam okunamayan Mikhael dışında bu soyun çok sayıda temsilcisi 11. veya 12. yüzyılın sonlarında yaşadı.⁴²

Kappadokes. Bu aileden gelen ve İmparator VII. Mikhael'in akrabası olan Konstantinos Kappadokes, Athanatoi tagmasına komuta etti.⁴³ Thebai kardeşliğine katılanlar listesinde adı geçen Kappadox / Kappadokes / Kappadokeios'un da aynı eyaletten geliyor olması olasıdır.⁴⁴

BATI VE GÜNEY ANADOLU

Adramytenos. Logothesion Stratiotikon dairesinde chartoularios ve hypatos olan patrikiok Nikephoros Adramytenos, 11. yüzyılın üçüncü çeyreğinde aktif görevdeydi.⁴⁵

Attaleiates. İlk ve tek kayda değer aile üyesi olan Mikhael, 11. yüzyılın ikinci çeyreğinde, doğduğu şehirden eğitim gördüğü ve sivil bürokraside iyi bir kariyer yaptığı Konstantinopolis'e geldi.

Chomatenos. Bu aileden Theodoros, 12. yüzyılın ikinci yarısında yaşadı.⁴⁶

Elegmites. Olasılıkla, kökeni Elegmoi manastırının bulunduğu Bitinya'ya dayanan ve 11. yüzyılın ikinci yarısında protospatharios ve mystographeos unvanlarının sahibi olan Konstantinos, bu soyun bilinen tek temsilcisidir.⁴⁷

İasites. Üretken bir aile olan İasites ailesinin adı, İmparator IX. Konstantinos Monomakhos'un güvenini kazanan başlıca generallerden birisi olan Mikhael sayesinde 11. yüzyılın ilk

yarısından itibaren duyulmaya başlandı. Daha sonra ise Komnenos ailesinin üyeleriyle evlilik yoluyla birleştiler.⁴⁸ İasos Karia'daki kentlerden biridir.

Kantakouzenos. Kantakuzenos ismi, Smyrna (İzmir) yakınlarındaki Kouzenas Dağı ile bağlantılıdır.⁴⁹ Birçok general yetiştirmiş ve hatta bir imparator çıkarmış olan bu ailenin ilk temsilcisi, Alexios Komnenos tarafından önemli askeri görevlere getirildi. Fakat bu şahsın ismi bilinmemektedir.

Kibyrraiotes. Bu ailenin en iyi bilinen üyesi olan Georgios, protonotarios ton dromon idi ve kariyerini protoproedros olarak tamamladı. Ch. Stavrakos'un bahsettiği Nikolaos, mühür üzerindeki yazının sonunda okunması gereken ad ise daha eski tarihli değildir.⁵⁰

Klaudioupolites. Bu aileden gelen İoannes 12. yüzyılın ortalarında protosebastos* ve protovestiaros* unvanlarının sahibi idi.⁵¹

Kyminianos. Hadım Eustathios Kyminianos, I. Alexios Komnenos zamanında yüksek rütbeli bir askerdi.⁵² Kardeşi Christophoros 1070 ila 1100 yılları arasında protoproedros ve vestarches unvanlarıyla karşımıza çıkmaktadır. Leon Kyminianos, 1043'te patrikhane bürolarında görevli (*sekretikoi*) Basileios Kyminianos ile akraba mıydı?⁵³

Mitylenaios. İoannes Mitylenaios, II. Basileios döneminde, çeşitli eyaletlerde krites (yargıç) makamına getirilmiştir.⁵⁴ Aynı isimde megas droungarios* (donanma droungariosu) olan bir akrabası daha bulunmaktadır.⁵⁵

Mylasites. Bu aileden herhangi bir görevi ya da onursal unvanı olmayan Leon adlı bir şahsa, 12. yüzyıl ortalarında rastlamaktayız.⁵⁶

Nikaus. Bu ailenin bilinen en eski üyesi protospatharios Thomas, Mikhael Attaleiates'e bir mülk sattı.⁵⁷ Protoproedros unvanına sahip

⁴⁰ Yayınlanmamış mühür Zacos (BnF), no. 36.

⁴¹ Seibt, *Bleisiegel*, no. 147.

⁴² Charsianites ismiyle ilgili tüm referanslar için bkz. Prosopography of Byzantine World (PBW) İsim, ilk olarak Pernik'te bulunan bir mühür üzerinde ortaya çıktı ve Jordanov tarafından David Charsianopoulos olarak okundu. (*Corpus II*, no. 740), yayımlayan kişi tarafından Chasanopoulos olarak düzeltilmiş (a.g.e., *Corpus III*, no. 2075).

⁴³ Bryennios (no. 23), s. 265.

⁴⁴ J. Nesbitt – J.-J. Wiita, "A Confraternity of the Comnenian Era," *Byzantinische Zeitschrift* 68 (1975), s. 368. Aynı belge, Anatolikos ailesinin bir üyesi olan Konstantinos'tan bahsetmektedir (a.g.e.).

⁴⁵ Cenevre'de muhafaza edilen Zacos koleksiyonunun mühür katalogunda görülen yayınlanmamış mühür.

⁴⁶ Seyrig, no. 297.

⁴⁷ Laurent, *Corpus II*, no. 149.

⁴⁸ Bkz. PBW ve P. Gautier, "La curieuse ascendance de Jean Tzetzès," *Revue des Etudes Byzantines*, 28 (1970), s. 217, not. 52.

⁴⁹ Kantakuzenoslar hakkında bkz. D. M. Nicol, *The Byzantine Family of Kantakouzenos (Cantacuzenus)*, ca. 1100-1460 (Washington DC, 1968).

⁵⁰ Stavrakos, *Bleisiegel*, no. 119'daki tüm referanslar.

* Protosebastos: Sebastosların ilki anlamına gelen Protosebastos yüksek rütbeli bir unvandır. 1049 yılına ait bir belgede Venedik doge'u Domenico Contarini'nin kendisini patrikiok ve protosebastos adıyla adlandırmasına rağmen, bu unvanın imparator I. Alexios Komnenos tarafından oluşturulduğu kabul edilir. Bizans soyluları arasında protosebastos unvanı ilk defa, Alexios Komnenos'un damadı Mikhael Taronites tarafından kullanıldı: Bkz. Alexander Khazdan, Protosebastos, *The Oxford Dictionary of Byzantium*, s. 1747

* Protovestiaros: Protovestiaroslar, Parakoimenoslar gibi saray hadımlarıdır. Protovestiarosların imparatorun gardiobundan sorumlu *Comes Sacrae*

Vestis'lerin ardılı oldukları düşünülmektedir: Bkz. Alexander Khazdan, Protovestiaros, *The Oxford Dictionary of Byzantium*, s. 1749

⁵¹ Sp. Lampros, "Ο Μαρκιανός κωδ. 524," *Νέος Ελληνομνήμων* 8 (1911), şiir no. 114, 129.

⁵² N. Oikonomides, "Ο μέγας δρογγαριος Ευστάθιος Κυμινειανός και ἡ σφραγιδα του (1099) (Megas droungarios Eustathios Kyminianos ve mühür (1099)," *Δόρυμα στὸν Ι. Καραγιαννόπουλο (I. Karayannopoulos' a Armağan)*, *Byzantina* 13 (1985), s. 899-907, Oikonomides, *Dated Seals*, no. 106, (yaklaşık 1086 ila 1108 arası). Mühür üzerinde, Anadolu'nun batısında çok popüler olan Aziz Mikhael tasviri yer almaktadır.

⁵³ Stavrakos, *Bleisiegel*, no. 100'deki tüm referanslar.

⁵⁴ Dumbarton Oaks Seals (DOSeals), 3, no. 71.20. "<https://www.doaks.org/resources/seals/byzantine-seals/BZS.1947.2.1202/view>" (Erişim Tarihi: 06. 11. 2020) ve Dumbarton Oaks Seals (DOSeals), 4, no. 11.12. "<https://www.doaks.org/resources/seals/byzantine-seals/BZS.1955.1.3202/view>" (Erişim Tarihi: 06. 11. 2020) ile "<https://www.doaks.org/resources/seals/byzantine-seals/BZS.1958.106.5161/view>" (Erişim Tarihi: 06. 11. 2020) Aynı mühürler için ayrıca Bkz: J. Nesbitt – N. Oikonomides, *Catalogue of Byzantine seals at Dumbarton Oaks and in the Fogg Museum of Art*, IV, Dumbarton Oaks Research Library and Collection, Washington DC, 2001, s. 30.

* Megas Droungarios: Megas Droungarios, tam adı *Droungarios tou Ploimou* olan donanma droungarios'undan gelen askeri bir rütbedir. Droungarioslar Konstantinopolis'te ikamet ettiler. Onların adları daha sonra 11. yüzyılda *droungarios tou stolou*, Komnenoslar iktidarında ise *Megas Droungarios*'a dönüştü: Bkz. Alexander Khazdan, Droungarios, *The Oxford Dictionary of Byzantium*, s. 664

⁵⁵ Seibt – Zarnitz, no. 4.3.8.

⁵⁶ Cheynet – Theodoridis, *Sceaux patronymiques*, no. 150.

⁵⁷ P. Gautier, "La diataxis de Michel Attaliate," *REB* 39 (1981) 45 ve 99.

Georgios önce quaestor, daha sonra Alexios Komnenos döneminde epi ton kriseon* makamını elinde tuttu.⁵⁸

Opsikianos. İoannes Opsikianos adlı şahıs, Alexios Komnenos dönemine tarihlenen ve üzerinde herhangi bir görev unvanının bulunmadığı, bir mühür bırakmıştır.⁵⁹

Pergamemos. 1043'te Georgios Maniakes'i mağlup eden Stephanos Pergamemos bu ailedendir.⁶⁰

Smyrnaios. Theodoros Smyrnaios, Alexios Komnenos döneminde quaestor ve filozofların konsülü unvanlarına sahipti. Protospatharios Konstantinos Smyrnaios ise görünüşe göre bir asır önce yaşamıştı.⁶¹

Synadenos. Bu parlak soyun bilinen ilk üyesi olan Basileios, ordudaki en önemli makamlardan Dyrrachion (Draç) douxluğunu 1050 yılı civarında elinde tutuyordu, Buna rağmen Synadenosların sayısı 1070li yıllardan başlayarak fazlalardı.⁶²

Synaïtes. Bu isim, Phrygia'da yer alan Synaos'tan* gelmektedir.⁶³

Tarsites. Bu ismin kökeni Kilikya'daki Tarsus ya da Bitinya'daki Tarsus'a dayanıyor olabilir. Şimdiye dek, 1000 ila 1030 yılları arasına tarihlenebilen ve protospatharios İoannes Tarsites'e ait bu yegâne mühürün hangi Tarsiteslere ait olduğunu belirlemek imkânsızdır.⁶⁴

Theologites. Bu ailenin ismi Teologos-Efes'ten gelmektedir. Bu bilgi *notarios* İoannes tarafından desteklenmektedir, belki de aynı addaki "vestes" ile özdeş olabilir.⁶⁵

Thrakesios. Psellos'un mektuplarında, aynı adı taşıyan themadan⁶⁶ gelen bir notarios (noter) karşımıza çıkmaktadır. Ancak bu ailenin ismini taşıyan en ünlü kişi olan İoannes Skylitzes'e ait "Thrakesian" adı onun kökeninden dolayı aldığı bir lakap olabilir.

Bir soydan ilk bahsin geçtiği tarihin, bir mühürün tesadüfen keşfedilmesiyle sorgulanabileceğini hatırlamamız gerektiği için olabildiğince kusurlu bu tablo bize hangi bilgileri sunuyor?

10. yüzyılın başında, Bizans Anadolu'sunun yer isimlerinden taklit edilen isimler, önde gelen ailelerden gelmeyen, ancak Dalassenoslar gibi kişisel başarılarıyla yüksek itibarlı soylar oluşturan kişiler tarafından getirildi. Taşınabilen bir ada sahip olma ihtiyacı gerçekten de bir sosyal ayrım belirtisiydi, ancak bu ihtiyaç, başkente yerleşmek için gelen pek çok ailenin ya da - daimi olarak ikamet etmeleri gerekmeyenlerin - tanımlanmasını sağlıyordu. Bu hareket, II. Basileios döneminden bu yana hızlanmıştır.⁶⁷

11. yüzyılda Bizans aristokrasisi arasında doğu kökenli isimlerin katkısının hissedildiği iki an yaşanmıştır. II. Basileios döneminden IX. Konstantinos Monomakhos dönemine kadar, Anadolu'dan gelen güçlü aileler, daha iyi denetlenebilmeleri için imparatorluk gücü

tarafından başkente yerleşmeye teşvik edildi. İmparatorlar bazen zora başvurarak bu politikayı uygulamışlardır. En eski örnek, büyük servetiyle Bardas Phocas'ın isyanını destekleyen Eustathios Maleinos'u ev hapsine alan, II. Basileios'a dayanmaktadır. Paflagonyalılar döneminde, fazlaca güçlendiklerinden şüphe duyulan Dalassenoslar da Konstantinopolis'te ikamet etmek zorunda bırakıldılar. Örnekler çoğaltılabilir. Konstantinopolis'e yerleşen bu güçlü kişiler, Anadolu'daki mülklerini kaybetmediler ama öncekinden daha fazla uzaktan toprak sahibi oldular. Sonuç olarak, çoğu, belirli bir bölgede artık onları sabitlemeyen imparatorluğun ömür boyu bağışlardan yararlandılar. 11. yüzyılın ilk yarısından itibaren, ilk göç dalgasıyla gelen, bu aristokrasi, başkent sakinlerini kayırmaya meyilli bir imparatorluk gücünün çıkarlarına hizmet etmeye başladı. VI. Mikhael'in tahta çıkmasını kendi adlarına hakça görmeyen taşralıların tepkisi bu ruh halini göstermektedir. Başkente yönelik bu göç, imparatorluk sarayına yakın olmaları isteniyorsa sosyal statülerinin korunmasını şart koşan ünlü ailelerce yapıldı. İkinci aşamada Türk ilerleyişi bu yönelimi pekiştirdi. Kuşkusuz 1070'lerde Türklerden kaçış hızlanmıştı, ancak Anadolu'daki pek çok aristokrat kadro zaten 1070'lerden önce başkentteki hayata entegre olmuştu ve yıkıcı akın tehdidi artmaya başlar başlamaz taşındıklarından, eyaletlerinin Türklerce kesin olarak fethedilmesini beklememiş olabilirler.

Selçukluların ve Türkmenlerin gelişi, pek çok Konstantinopolisli ailenin servetini alt üst ederken, yeni güçlerle müzakere eden yerel elit sınıftan geriye kalanlar için büyük bir değişiklik yaratmadı. Bu, özellikle Türk garnizonlarını kovalayan Haçlıların geçişinden yararlanarak ön plana çıkmadan önce, Büyük Selçukluların gücüne boyun eğen Kilikya Ermenileri arasında açıkça gözlemlendi. Gavras ailesi⁶⁸ gibi Helen kökenli aileler de yeni gelenlerle uzlaştılar. Ne yazık ki prosopografi, fenomenin kapsamını kesin olarak ölçmeye izin vermemektedir. Kronikler ve belgeler, özellikle Alexios Komnenos'un tahta çıkışı sırasında ve izleyen yirmi yıl boyunca sayısız mülkün devredildiğinden bahseden Athos arşivleri, Paflagonya'da bulunan Komnenoslar, Melissenoslar ve akrabaları Bourtzesler gibi, köklerinin Anadolu'da olduğu bilinen soyların kurulmasına tanıklık etti. Türklerin bu aileleri topraklarından sürdürdüklerine şüphe yoktur. Dorylaion'da (Eskişehir) yerleşen Nikephoros Melissenos, Doğu politikasını başarısız bulduğu İmparator III. Nikephoros Botaneiates'e isyan etmişti. Bu isyan başarısız olsa da Batı'da daha yüksek bir itibar ve toprak için, daha şanslı bir gaspçı olan, kayıbiraderi Alexios Komnenos ile pazarlığa girişti. Dorylaion, Anadolu'nun batı kesiminde, Konstantinopolis yolunda yer almaktadır. 1080'lerin başlangıcı, Batı'ya son büyük göç dalgasının sonunu işaret ediyordu. Doğulular da endişelidiler. Gregorios Pakourianos'un *typikon*'unun olağanüstü doğruluğu, başlangıçta kardeşi Apasios'un gibi doğudaki themalarda yer alan, Philippopolis bölgesinde yoğunlaşarak sona eren servetinin evrimini takip etmeyi mümkün kılmaktadır. Krallıklarının terk eden bazı

* Epi Ton Kriseon: Nomophylax altındaki hukuk okulunun kurulmasından önce 1043 ile 1047 yılları arasında oluşturulan adli bir makamdır. Bkz. Alexander Khazdan, Epi Ton Kriseon, *The Oxford Dictionary of Byzantium*, s. 725

⁵⁸ Cheynet ve diğerleri, İstanbul, no. 7.81'deki tüm referanslar.

⁵⁹ Musée de Munich, fonds Zarnitz, no. 87.

⁶⁰ Skylitzes, s. 428.

⁶¹ Wassiliou – Seibt, *Bleisiegel* II, 75, no. 317.

⁶² Synadenoslarla ilgili olarak krş. Ch. Stavrakos, "Sigillographische Beiträge zur Familie der Synadenoï," *SBS* 7 (2002), s. 167-180; Cheynet, *Société*, "L'Empire byzantin et la Hongrie dans la seconde moitié du xie siècle," s. 609-626.

* Synaos, Kütahya kentinin Simav ilçesinin diğer adı olup Tabula Imperii Byzantini eserinde Akdağ ismiyle anılmaktadır. Bkz. Klaus Belke - Norbert Mersich, Phrygien und Pisidien, *Tabula Imperii Byzantini*, c. 7, Ed. Herbert Hunger, Verlag Der Österreichischen Akademie Der Wissenschaften, Wien, 1990, s. 46, 55

⁶³ Jordanov, *Corpus* II, no. 651-652; W. Seibt, I. Jordanov'un çalışmalarına ilişkin incelemesinde Kazhdan'a göre bu aile adının Sina Dağı'ndan

gelebileceğine dair varsayımı çürütmektedir ve Synaos'tan gelebileceği görüşünü tercih etmektedir. Buna rağmen Sina'dan gelen bu Sinaites biçiminin ayırt edilmesi gerektiği kesin değildir

⁶⁴ Jordanov, *Corpus* II, no. 699. 1129 yılında bir el yazmasının düzenleyicisi olarak ortaya çıkan Konstantinos Tarsites'in, Atinalı ve Girtili olduğu iddia edilmektedir. Bu isimler Gerçekten aynı aileyi işaret ediyorsa, bu, ailenin Doğu'dan Batı'ya taşındığı anlamına gelmektedir.

⁶⁵ *Patmos* II (n. 21), no. 52, 57.132; yayınlanmamış mühür Institut Français des Etudes Byzantines (IFEB) no. 1136.

⁶⁶ *Michaelis Pselli scripta minora magnam partem adhuc inedita*, éd. E. Kurtz et F. Drexler (Milan, 1936), no. 248

⁶⁷ H. Ahrweiler, "Recherches sur la société byzantine au xie siècle: nouvelles hiérarchies et nouvelles solidarités," *TM* 6 (1976), s. 104-108.

⁶⁸ A. Bryer – A. Dunn – J. W. Nesbitt, "Theodore Gabras, Duke of Chaldia († 1098) and the Gabrades: Portraits, Sites and Seals," *Byzantium State and Society, in Memory of Nikos Oikonomides* (Athènes, 2003), s. 51-70 (Aile hakkında sonuncu kısma bakınız).

Ermeni prensleri de benzer şekilde Konstantinopolis'e sığındı. Uzun süredir Sebastia (Sivas) bölgesine yerleşmiş olan Senekerim ailesine, şimdi Batı'da rastlanılırken, eski Bagrat ailesi doğu eyaletlerinde kaldı ve Komnenoslar ile Brachamiosların hizmetinde herhangi bir ardıl bırakmadılar. Gürcülerden Liparitler de yurtlarında kalmadılar.⁶⁹ Daha genel olarak, Kafkas kökenli isimlerde bir artış bulunmaktadır. Bununla birlikte, Bulgaristan'da bulunan mühürlerde açıkça görülen, Vigen ailesi gibi bazı Ermeni aileler daha önce Batı'ya nakledilmiş olabilirler, ancak onların Bizans ordusunda subay olarak mı yoksa hâlihazırda toprak sahibi olarak mı buldukları bilinmemektedir. Onlara Türk kökenli ilk isimler eklenmesi gerekmektedir. Ancak bunlar sadece iltica edenler veya eski savaş esirlerine aittir. Bunun tersine, neredeyse yalnızca mühürler yoluyla bildiğimiz ve 1070'lerde mütevazı sayıda temsilcisi olan birçok aile ismi, yüksek aristokraziyle daha az bütünleşmiş olduklarından ve toplumsal becerilerden mahrum kaldıklarından sonraki yüzyılda ortadan kaybolmaktadırlar. Bu ailelerin temsilcileri, hiç şüphesiz, geri çekilme konuları veya Batı'da yeniden yerleşimlerini kurma imkânı olmadan orada kaldılar. Bu şekilde bir Baasprakanites soylusu, bir komploya katıldıktan sonra Nisan 1084'te Makedonya'da kazanılan bir bağıştan mahrum bırakıldı ve bu olayla ilgili kayıt, aile hakkındaki son bahistir.⁷⁰

En son kronolojik sırayla görünen Charsianites, Chortzianos, Chantziariotes, Kelitzeniotes, Euchaitenos, Adramytenos, Opsikianos vb. diğer isimler, hızla ortadan kaybolmaya veya toplumsal belirsizliğe maruz kaldılar. Sonraki göç dalgası, isim sahiplerinin daha mütevazı bir sosyal kökenden geldiğini işaret eden Baasprakanites, Charsianites ve Opsikianos gibi bir thema isminde daha sık kullanılan isimlerin katılımıyla fark edilmektedir. İkinci isim, kullanıcının sosyal seviyesiyle ilgili hiçbir şey belirtmeden, kişinin coğrafi kökeni hakkındaki bilgiler göstermektedir. Bu kişi basit bir asker de olabilir. Öte yandan, adını bir şehirden alan Antiochites, Dokeianos ve Synadenos aileleri burada önemli bir konuma gelebildilerse de daha önce başkentte bulunmuşlardı. Kural istisnasız değildir, 11. yüzyılda Attaleiates veya sonraki Choniatai kardeşler, göz kamaştırıcı değerleri onları dar iktidar çevresine getirene kadar yüksek bir sosyal prestije sahip değildiler. En doğudaki eyaletleri terk eden ilk ailelerden, batıdaki eyaletlere gelen son ailelere kadar göç dalgaları belirlenebilir mi? Smyrnaios ve Theologites ailelerinin Alexios Komnenos döneminden itibaren ortaya çıktığı doğrudur, ancak geç tarihli bir göçün parçası olduklarını söylemek akıllıca olmaz. Bununla birlikte, büyük ölçüde mühürler sayesinde ortaya konabilen bu prosopografiden ortaya çıkan sonuç, kabaca 1065 ila 1085 arasındaki yirmi yıllık sürede, Anadolu'da hareket halindeki bir aristokrasinin varlığını ortaya koymaktadır.

⁶⁹ Liparitler hakkında, W. Seibt, "Liparites als 'Byzantinischer' Familienname in der Komnenenzeit," *Dedicatio: Istoriko-filologičeskie izyskanija (Festschrift M. Lortkipanidze)* (Tbilisi, 2001), s. 124.

⁷⁰ *Lavra I*, no. 45, s. 246.